

О.В. Пальчук, доц., канд. екон. наук, О.М. Гуцалюк, асп
Кіровоградський національний технічний університет

Підходи до визначення поняття «технологія управління» діяльністю підприємства

Узагальнено підходи до визначення поняття «технологія управління» та проведено їх аналіз. Доведено, що найбільш коректним є підхід, що визначає технологію управління через поняття управлінських процедур та операцій. Виділено ключові ознаки технології управління, з урахуванням яких уточнено визначення її сутності.

технологія управління, діяльність підприємства, управлінська процедура, управлінська операція

Постановка проблеми. Загальновідомим фактором успішної діяльності промислових підприємств є орієнтація на використання ними в процесі своєї діяльності прогресивних технологій. З точки зору виробничого процесу, фактор технології є давно визнаним та безперечним, проте з точки зору управлінського процесу, технологія є поки що неврахованим чинником. Джексон Грейсон у своїй монографії «Американський менеджмент на порозі ХХІ століття» визначає, що «основним напрямком розвитку промисловості буде сполучення організаційних форм управління та новітніх технічних засобів і технологій» та визнає серед найважливіших причин зниження темпів росту продуктивності праці саме «нехтування технологією управління та організацією» [5]. Аналогічну думку висловлює й російський вчений Іванов В.М., який стверджує, що «технології менеджменту як науки про практичне використання раціональних механізмів та технік в різноманітних сферах людського життя на основі

© О.В. Пальчук, О.М. Гуцалюк, 2011

міцних знань загальної теорії управління стають найважливішим інструментом не тільки виживання, а й успіху, перемоги в конкурентних перегонках на світових ринках, досягнення найкращих результатів в сфері як якості життя, так і якості продукції» [19, с. 8-9]. Розуміння проблем розвитку та визнання новітніх технологій важливим джерелом отримання конкурентних переваг є першим кроком до їх здобуття. Проте питання використання технологій управління діяльністю промислового підприємства неможливо вирішити без визначення сутності та змісту управлінської технології, що і зумовлює актуальність проблеми, розв'язанню якої присвячена стаття.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок в дослідження проблем управлінських технологій здійснили провідні вітчизняні та зарубіжні вчені: Бобильова А.З. [1], Кравченко Т.К. і Пресняков В.Ф. [10], Останкіна Н.В. [15], колектив авторів під керівництвом Іванова В.Н. [19], вітчизняні вчені Воронкова А.Е., Козаченко Г.В., Рамазанов С.К., Хлапенов Л.Є. [21], Мішурова І.В. та Новосельська Н.Ф. [23], Товажнянський Л.Л. [24], Шарапов В.М., Шарапова О.В. [27]. Аналіз праць зазначених авторів показав, що існують певні розбіжності в трактуванні поняття «технологія управління».

Метою статті є визначення сутності поняття «технологія управління», а основними завданнями: 1) аналіз визначень поняття «технологія управління»; 2) виявлення сутнісних ознак технології управління та узагальнення їх властивостей; 3) на цій основі формування авторського визначення поняття «технологія управління».

Виклад основного матеріалу досліджень. Аналіз праць провідних зарубіжних та вітчизняних вчених показав, що трактування поняття «управлінська технологія» можна класифікувати в межах шести основних груп:

- по-перше, управлінська технологія як сукупність знань;

- по-друге, – як сукупність операцій та процедур;
- по-третє, – як сукупність методів та процесів;
- по-четверте, – як організація дій;
- по-п'яте, управлінська технологія як інформація;
- в-шостих, управлінська технологія як сукупність дій, знань, методів, предметів.

Згруповані за переліченими групами визначення технології управління представлені в таблиці 1.

Таблиця 1 – Визначення поняття «технологія управління» та його модифікацій

№ з/п	Визначення поняття	Автор
1	<i>Трактування технології управління через поняття сукупності знань</i>	
1.1	Технології управління – сукупність знань про способи та форми застосування елементів системи управління підприємством у процесах управління, що охоплюють всі процеси, які відбуваються на підприємстві, а також між підприємством та зовнішнім середовищем.	Добротворский І.Л. [4]
2	<i>Трактування технології управління через поняття сукупності операцій та процедур</i>	
2.1	Технологія управління – поєднання, послідовність, взаємозв'язок організаційних, інформаційних, розрахунково-обчислювальних та інших операцій і процедур у процесі здійснення управлінських функцій.	Благуляк В., Мисик Б. [7, Т.3, с. 627]
2.2	Технології менеджменту – послідовна низка процедур, систематизованих за п'ятьма основними стадіями: цільовою, дескриптивною, прескриптивною, реалізаційною, ретроспективною. Вони дають можливість використовувати весь інструментарій технологізації, інформатизації інтелектуальних, аналітичних, експертних систем, що базуються на програмно-цільовому та комплексному підході, показують шлях подальшого вдосконалення соціального управління та підвищення його ефективності.	Іванов В.М. [19; с. 176-177]
2.3	Технологія – спосіб перетворення речовини, енергії, інформації в процесі виготовлення продукції, обробки та переробки матеріалів, збірки готових виробів, контролю якості, управління. Технологія уособлює в собі методи, прийоми, режими роботи, послідовність операцій та процедур, вона тісно пов'язана із засобами, обладнанням, інструментами, матеріалами, які використовуються в процесі виробництва.	Райзберг [18]
3	<i>Трактування технології управління через поняття сукупності методів, інструментів, процесів</i>	
3.1	Технологія управління – сукупність методів та прийомів реалізації управлінських функцій.	Веснін В.Р. [2, с. 11]
3.2	Технологія – сукупність виробничих методів та процесів у визначеній галузі виробництва, а також науковий опис способів виробництва.	Ожегов С.І. [14]
3.3	Технологія управління персоналом – впорядкована сукупність методів та інструментів впливу на діяльність персоналу, необхідних для здійснення функцій управління.	Пересунько В.І. [17; с. 6]

4	<i>Трактування технології управління через поняття організації дій</i>	
4.1	Технологія управління – часова та просторова організація дій для здійснення цілеспрямованого та узгоджувального впливу на об’єкт управління; послідовне, доцільне своєчасне, економічне та успішне вирішення проблем, тобто розробки та реалізації управлінських рішень.	Коротков Е.М. [9, с. 350-351]
4.2	Технологія управління – хронологічно впорядкована сукупність дій або впливів на об’єкт управління, що спрямована на вирішення конкретного завдання, описується алгоритмічно та базується на знаннях щодо предметної області застосування.	Лихолобов Е.А. [11; с. 8]
5	<i>Трактування технології управління через поняття інформації</i>	
5.1	Технологія – це інформація, яка специфікує технологічний процес.	Хей Д., Морріс Д. [26, с. 284]
6	<i>Трактування технології управління через комплекс понять</i>	
6.1	Технологія – дії, знання, методи та фізичні предмети (техніка), які використовуються в роботі для отримання результату.	Віханський О.С. [3, с. 266]

Важливим кроком у формулювання визначення поняття є вибір родового поняття, тобто такого поняття через яке буде відображено його сутність. Проаналізовані визначення дозволяють стверджувати, що переважна більшість вчених погоджується в тому, що технологія є збірним поняттям, яке уособлює сукупність елементів. Думки вчених не збігаються щодо того, сукупність яких саме елементів становить технологія: сукупність знань, дій, методів, інструментів, операцій, процедур тощо. Скористаємось логічними операціями порівняльного аналізу для визначення родового поняття. Технологію управління не можна визначати через сукупність знань, оскільки так визначають поняття науки. Звичайно, технологію управління можна розглядати як науку (галузь знань), проте такий підхід не відображає сутності самого поняття технології. Аналогічні недоліки та зауваження стосуються й підходу, що визначає технологію управління через поняття інформації.

Технологію управління не можна розглядати через поняття сукупності дій, оскільки процес управління є сукупністю дій (впливів), у зв’язку із чим визначення технології буде виглядати як сукупність дій сукупності дій, що є логічно неправильним. Не можна також погодитись з позицією авторів, які визначають технології через сукупність методів та інструментів, що ототожнює в такому випадку поняття технології та методології управління.

Таким чином, найбільш коректним з точки зору відображення сутнісних характеристик та відмінних ознак є підхід, що визначає технологію управління через поняття управлінських операцій та процедур. На користь цього також свідчить той факт, що прихильниками такого підходу є більшість вчених (окрім тих, визначення яких представлені в табл. 1), які присвятили свої праці питанням управлінських технологій, зокрема: Ігнатієва А.М. та Максимцов М.М. [8], Гапоненко А.Л. та Панкрухін А.П. [13], Гершун А. та Горський М. [4], колектив провідних вітчизняних вчених, які уклали «Економічну енциклопедію» на чолі з Мочерним С. [7], Сіроштан М.А. [15], Товажнянский Л.Л. [24], Уварова Г.В. та Анташов В.А. [25].

Серед проаналізованих визначень технології управління через поняття операцій та процедур (табл. 2) жодне не розкриває всіх характерних ознак технології управління, що, на нашу думку, значно звужує розуміння даної категорії. Для обґрунтування зазначеної вище думки представимо узагальнений перелік сутнісних характеристик технології управління та співвіднесемо їх з аналізованими визначеннями.

Таблиця 2 – Аналіз врахування характерних ознак технології управління у формулюваннях її визначень

№ з/п	Характерна ознака	Визначення		
		Благуляк В., Мисик Б. [7, Т.3, с. 627]	Іванов В.М. [19, с. 176-177]	Райзберг Б.А. [18]
1	Наявність взаємопов'язаних складових	+	-	-
2	Чітка структуризація складових	+	+	+
3	Цілеспрямованість (посилання на предмет технологізації)	+	-	+
4	Зв'язок з методами, прийомами, технічними засобами	-	+	+

Дані табл. 2 показують, що визначення поняття «технологія управління» – це багатоаспектна категорія, яка має відображати, що: 1) складові технології взаємопов'язані та їх не можна розглядати відокремлено одна від одної; 2) операції та процедури мають чітку структуризацію як у часі, так і у просторі, тобто – технологія має показувати які операції, процедури або функції в якій послідовності мають виконуватись; 3) технологія є відносним поняттям, відображає організацію процесу (використовується по відношенню до іншого поняття: технологія виробництва, технологія роботи, технологія документообігу, технологія управління); 4) технологія має чіткий зв'язок із методами й засобами здійснення процесу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На основі викладеного вище, сформулюємо визначення поняття «технологія управління», яке буде враховувати визначальні характерні ознаки (рис. 1).

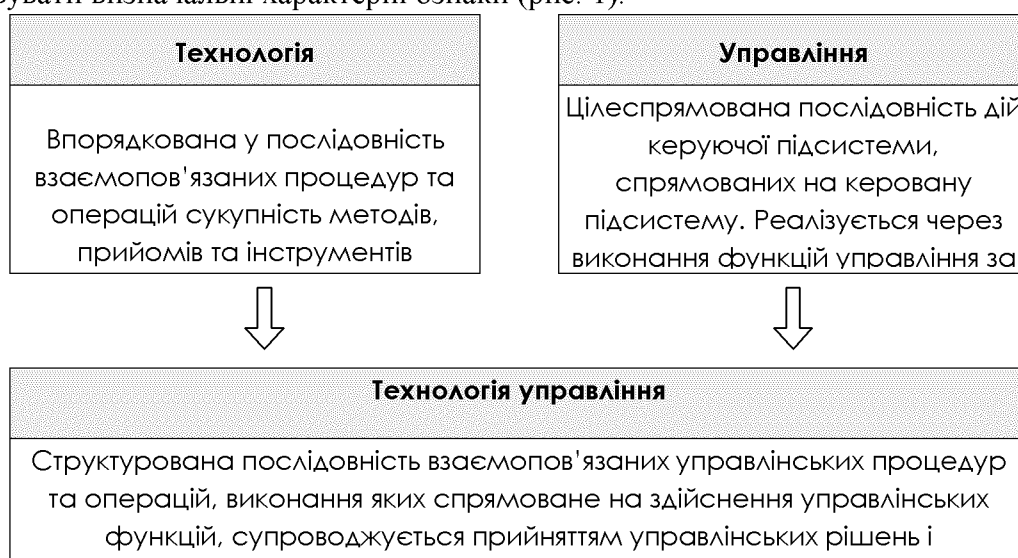


Рисунок 1 – Схема визначення сутності поняття «технологія управління»

Відповідно до визначення, поданого на рис. 1, призначення технології управління полягає у впорядкуванні процесу управління та наповнення його функцій і етапів методами та інструментами. Відмінність поняття технології від поняття процесу,

як справедливо зазначає російський вчений Коротков Е.М., полягає в тому, що технологія формується свідомо, а процес може відображати природний хід подій, тобто процес управління може існувати та здійснюватись і без використання певної технології, проте його ефективність буде значно нижчою, оскільки «історичний досвід засвідчує, що перспективи розвитку суспільства та його окремих ланок багато в чому залежать від рівня розробки та майстерності освоєння соціальних, економічних та організаційно-управлінських технологій» [19, с. 181].

Визначення економічної сутності – це перший, вихідний етап на шляху дослідження сучасних проблем використання та впровадження технологій управління діяльністю підприємства, після якого обов'язково необхідно визначити складові різноманітних технологій, представити їх класифікаційний перелік, етапи впровадження та особливості використання.

Список літератури

1. Бобылева А.З. Финансовые управленческие технологии Учеб. для студ. вузов, обуч. по экон. спец. / Московский гос. ун-т им. М.В.Ломоносова. Факультет гос. управления. – М.: Инфра-М, 2007. – 491с.
2. Веснин В.Р. Менеджмент: [учебн.] / Владимир Рафаилович Веснин. — 3-е изд., перераб. и доп. — М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. — 504 с.
3. Виханский О.С. Менеджмент : [учебн.] / Олег Самуилович Виханский. — 4-е изд., перераб. и доп. — М.: Экономистъ, 2005. — 669 с.: рис., табл. — (Homo faber).
4. Гершун А., Горский М. Технологии сбалансированного управления.
5. Грэйсон Дж. К. мл. Американский менеджмент на пороге XXI века / Дж. К. Грэйсон мл., К.О`Делл; пер. с англ., предисл. Б.З. Мильнер. — М.: Экономика, 1991. — 319 с.: ил. — Перевод изд.: American business.
6. Добротворский И.Л. Менеджмент. Эффективные технологии:™ [учебн. пособ.] / Игорь Леонидович Добротворский. — Мл "Издательство ПРИОР", 2002, — 464 с.
7. Економічна енциклопедія: у трьох томах. / Відп. ред. С.В. Мочерний. – К.: Видавничий центр „Академія”. – Т.1. – Т.3. – 2000, 2001, 2002. – 864 с.
8. Игнатъева А.В., Максимцов М.М. Исследование систем управления: Учеб. пособие для вузов. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 157 с.
9. Коротков Е.М. Концепция российского менеджменту / 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Издательско-консалтинговое предприятие «ДеКА», 2004. – 896 с.
10. Кравченко Т.К., Пресняков В.Ф. Инфокоммуникационные технологии управления предприятием: Учеб. Пособие. – М.: ГУ ВШЭ, 2003. – 271с.
11. Лихолобов Е.А. Використання технологій управління персоналом у формуванні організаційної поведінки на промисловому підприємстві: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 [Електронний ресурс] / Е. А. Лихолобов; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. — Луганськ, 2010. — 21 с.
12. Марченко Е.М., Михайленко С.В. Постановка бюджетирования и процесс развития информационной системы управления производственным предприятием / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cfin.ru/management/practice/supremum2002/13.shtml>.
13. Общий и специальный менеджмент: Учебник / Общ. ред. А.Л. Гапоненко, А.П. Панкрухин. – М.: Издательство РАГС, 2001. – 568 с.
14. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка: 80000 слов и фразеологических выражений / С. И. Ожегов. — 4-е изд., доп. — М.: Азбуковник, 1999. — 944 с.
15. Основы управления производством / Н.А. Сероштан, И.П. Алдохин, С.А. Кулиш, К.Д. Науменко / Под ред. Н.А. Сероштана. – 2-е изд., перераб. и доп. – Х.: Вища школа, Изд-во при Харьковском ун-те, 1987. – 256 с.
16. Останина Н.В. Развитие менеджмента в корпоративных системах на базе информационных технологий / Европейский ун-т финансов, информационных систем, менеджмента и бизнеса. – К.: Изд-во ЕУФИБ, 2000. – 164с.
17. Пересунько В.І. Розвиток технологій управління персоналом промислового підприємства на демократичних засадах: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 [Електронний ресурс] / В.І. Пересунько; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля — Луганськ., 2010. — 21 с.
18. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е. Б. — 2-е изд., испр. — М.: ИНФРА-М, 1999. — 479 с.
19. Российский менеджмент: технологии успеха: Учеб. пособие по спец. "Менеджмент" / Б.Н. Герасимов, В.Н. Иванов, С.Б. Мельников, А.А. Андреев., В.Л. Асанов; Академия наук социальных технологий и местного самоуправления; Отделение РАЕН "Инноватика социального управления"; Рос. гос. социальный ун-т / Под. ред. В.Н. Иванова. – М.: Муниципальный мир, 2005. – 399 с.

20. Румянцева Е.Е. Финансы организаций: финансовые технологии управления предприятием / Елена Евгеньевна Румянцева. – М.: ИНФРА-М, 2010. – 418 с.
21. Современные технологии управления промышленным предприятием. Монография / А.Э. Воронкова, А.В. Козаченко, С.К. Рамазанов, Л.Е. Хлапенев. – К.: Либра, 2007. – 256 с.
22. Сперанский В.И. Современные технологии управления персоналом / В. И. Сперанский. — М: Альфа-Пресс, 2008. — 496 с.
23. Технологии корпоративного менеджмента: [учебн. пособ.] / [под ред. И. В. Мишуровой, Н. Ф. Новосельской]. — М: ИКЦ "Март"; Ростов на Дону: Изд. центр "Март", 2004. — 544 с.
24. ТОВАЖНЯНСКИЙ Л.Л. Основы управленческих технологий: Учеб. пособие для студ. вузов / Л.Л. ТОВАЖНЯНСКИЙ, А.Г. РОМАНОВСКИЙ, А.С. ПОНОМАРЕВ, О.А. ИГНАТЮК; Национальный технический университет "Харьковский политехнический ин-т". — Х.: НТУ "ХПИ", 2004. — 184с.
25. Уварова Г.В. Анташов В.А. Новые технологии управления предприятием. – Минск: Регистр, 2006. – 148 с.
26. Хэй Д., Моррис Д. Теория организации промышленности: в 2 т / Пер. с англ. Под. Ред. А.Г. Слуцкого. – СПб.: Экономическая школа, 1999. – Т.2. – 592 с.
27. Шарапов В.М., Шарапова Е.В. Технологии управления. Практический менеджмент. Монография / В.М. Шарапов, Е.В. Шарапова. – Черкассы : ЧДТУ, 2005. – 563 с.

О. Пальчук, А. Гуцалюк

Подходы к определению технологии управления деятельностью предприятия

Обобщены подходы к определению понятия «технология управления» и проведен их анализ. Доказано, что наиболее корректным является подход, который определяет технологию управления через понятия управленческих процедур и операций. Обозначены ключевые признаки технологии управления, с учетом которых уточнено определение ее сущности.

О. Palchuk, O. Gutsalyuk

Approaches to definition of technology of management by enterprise activity

Approaches to definition of technology of management are generalized and their analysis is carried out. It is proved that the most correct is the approach which defines technology managements through concepts of administrative procedures and operations. Key signs of technology of management with which account definition of its essence is specified are designated.

Одержано 21.03.11